

1.4 IDENTITÁS ÉS MAGYARORSZÁGHOZ VALÓ VISZONY

ÍRTA: VERES VALÉR¹

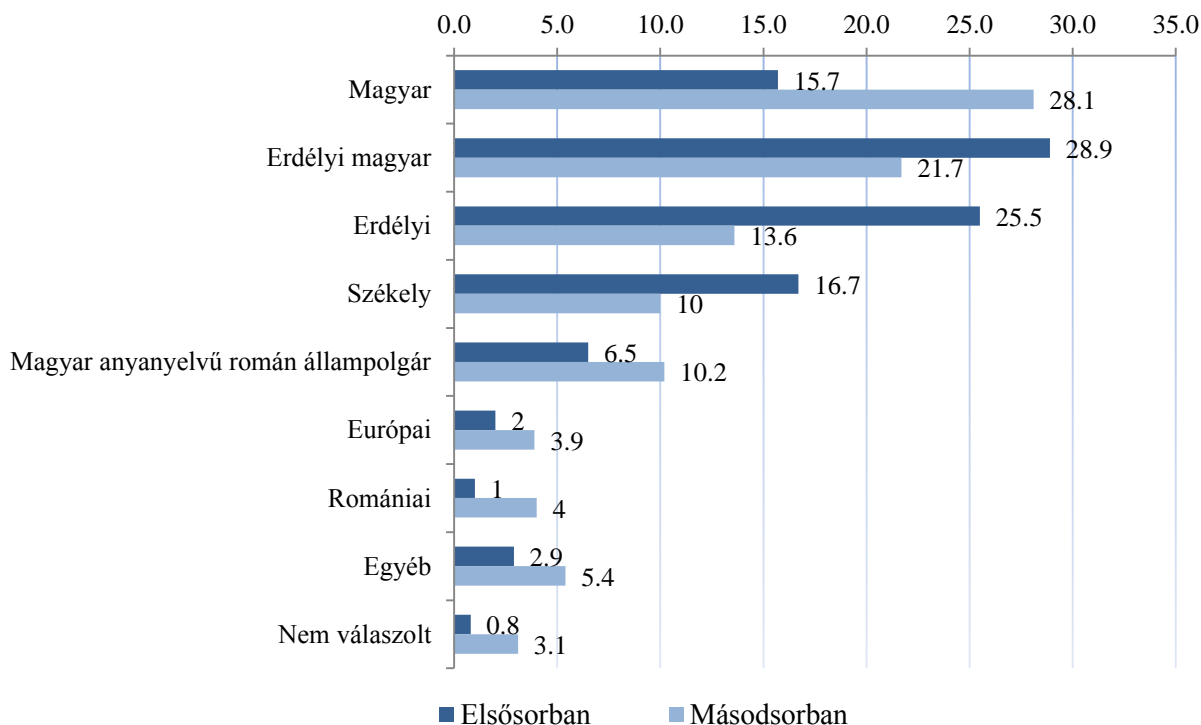
IN: KINCSES KOLOZSVÁR 2015. ERDÉLYI MAGYAR FIATALOK -- KUTATÁSI JELENTÉS (SZERK. MARELYB K. J—NÁDAS ZS), NSKI, BUDAPEST, 2016 (ISBN 978-615-5639-03-6), 31-51 P.

1.4.1 Nemzeti identitás és magyarságtudat

Ebben a fejezetben a diákok identitását, azon belül is elsősorban a nemzeti identitást, a magyarságtudatot, a haza fogalmának kérdését, a román–magyar viszonyt és a Magyarországgal szembeni attitűd eredményeit írjuk le.

Az elemzés első részében megkérdeztük, hogy melyik az a közösség, amelyhez leginkább tartozónak érzik magukat. A kérdésre adott (kerekített és irányított) válaszok megoszlása: 28 százalék erdélyi magyarnak érzi magát, 26 százalék leginkább erdélyinek, 16 százalék magyarnak és 17 százalék székelynek, további 7 százalék pedig magyar anyanyelvű román állampolgárnak érzi magát leginkább. Megkérdeztük továbbá azt is, hogy másodsorban melyik típusú közösség fontos számukra. A válaszok alapján a kérdezettek 28 százaléka magyarnak, 22 százaléka erdélyi magyarnak, 14 százaléka erdélyinek és 10 százaléka székelynek jelölte magát.

4.1 ábra: Etnikai közösségekhez tartozás a kolozsvári hallgatók körében (százalékos megoszlás, N=740)

¹ A kézirat az MTA Bolyai János kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

A válaszokat megvizsgáltuk régiók és az apa iskolázottsága szerint is. Mindkét esetben szignifikáns különbségek figyelhetők meg. A régiók szerinti megoszlásnál természetesen a Székelyföldről származó diákok körében erős a székely identitás, 28 százaléuk számára ez a leginkább fontos közösség, Dél-Erdélyben és a Bánságban pedig erdélyinek érzi magát a válaszadók 35 százaléka, ez közel 10 százalékkal haladja meg az átlagot (lásd 4.1-es táblázat). Az apa magasabb iskolázottsága a magyar és az elsődleges székely identitásuk arányát növeli (lásd 4.3-as táblázat).

4.1 táblázat: Etnikai, nemzeti közösségekhez tartozás régiók szerint (százalékos megoszlás, N=740)

Elsődleges közösség	Régió: állandó lakhely					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bánság	Egyéb	
Magyar	14,3	15,3	18,9	13,8	35,3	15,9
Erdélyi magyar	23,9	36,8	36,5	34,5	5,9	28,9
Erdélyi	24,1	29,2	25,0	34,5	23,5	25,7
Székely	27,8	3,5	1,4	10,3	5,9	16,7
Magyar anyanyelvű román állampolgár	4,7	7,6	10,8	6,9	5,9	6,6
Európai	1,5	1,4	2,7	–	11,8	1,9
Romániai	0,5	0,7	2,7	–	–	0,9
Egyéb	2,7	4,1	1,3	–	11,7	2,7
Nem válaszolt	0,5	1,4	0,7	–	–	0,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kérdés így hangzott: Kérlek, nevezd meg azt a közösséget, amelyikhez leginkább tartozónak érzed magad!

4.2 táblázat: Másodlagos etnikai közösségek régiók szerint (százalékos megoszlás, N=727)

Második legfontosabb közösség	Régió: állandó lakhely					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bánság	Egyéb	
Magyar	26,4	28,0	35,6	14,4	29,4	28,1
Erdélyi magyar	26,8	20,3	12,1	21,4	–	21,8
Erdélyi	12,1	16,1	13,4	21,4	17,6	13,6
Székely	15,8	4,9	1,3	7,1	–	10,1
Magyar anyanyelvű román állampolgár	7,9	10,5	15,4	14,4	5,9	10,1
Európai	3,2	4,9	2,7	7,1	17,6	3,9
Romániai	1,7	5,6	8,1	7,1	–	3,9
Egyéb	3,0	6,3	10,1	7,1	17,6	5,5
Nem válaszolt	3,1	3,4	1,3	–	11,9	3,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kérdés így hangzott: Most gondold végig újra, és válaszd ki azt a közösséget, amelyikről úgy gondolsz, hogy a második legfontosabb.

4.3 táblázat: Etnikai közösségekhez tartozás az apa iskolai végzettsége szerint
(százalékos megoszlás, N=740)

Közösségek	Apa iskolai végzettsége				Összesen
	Általános vagy kevesebb	Szakiskola	Középiskola	Felsőfokú	
Magyar	13,3	12,9	16,5	16,3	15,7
Erdélyi magyar	33,3	37,4	28,2	25,2	28,8
Erdélyi	26,7	20,9	26,7	26,8	25,6
Székely	13,3	10,1	19,2	18,0	16,8
Magyar anyanyelvű román állampolgár	6,7	11,5	7,1	3,6	6,5
Európai	–	3,6	1,5	2,0	2,1
Romániai	6,7	–	–	2,0	1,0
Egyéb	–	3,6	0,8	4,9	3,0
Nem válaszolt	–	–	–	1,2	0,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A diáktudat vizsgálatához megkérdeztük, hogy magyarságuk milyen érzelmekkel kapcsolódik össze, és milyen mértékben. A kolozsvári diákok 60 százaléka teljesen, 24 százaléka pedig többnyire egyetért azzal, hogy büszke lehet a magyarságára. Közel 15 százalék teljesen, 24 pedig többnyire egyetért azzal, hogy magyarsága előnyt is jelent számára. Azzal, hogy a magyarságuk szégyenérzettel társuljon, még 1 százalékuk sem ért egyet, és nem egészen 1 százalékuk (0,8%) vélekedik úgy, hogy magyarsága hátrányt jelent számára. Viszonylag kevesen vannak azok, akik politikai kihívásként értelmeznék a magyarságukat (a teljesen egyetértők aránya 6,5 százalék, lásd 4.4-es táblázat).

4.4 táblázat: A magyarságtudattal kapcsolatos érzelmek megoszlása (százalékos megoszlás, N=733)

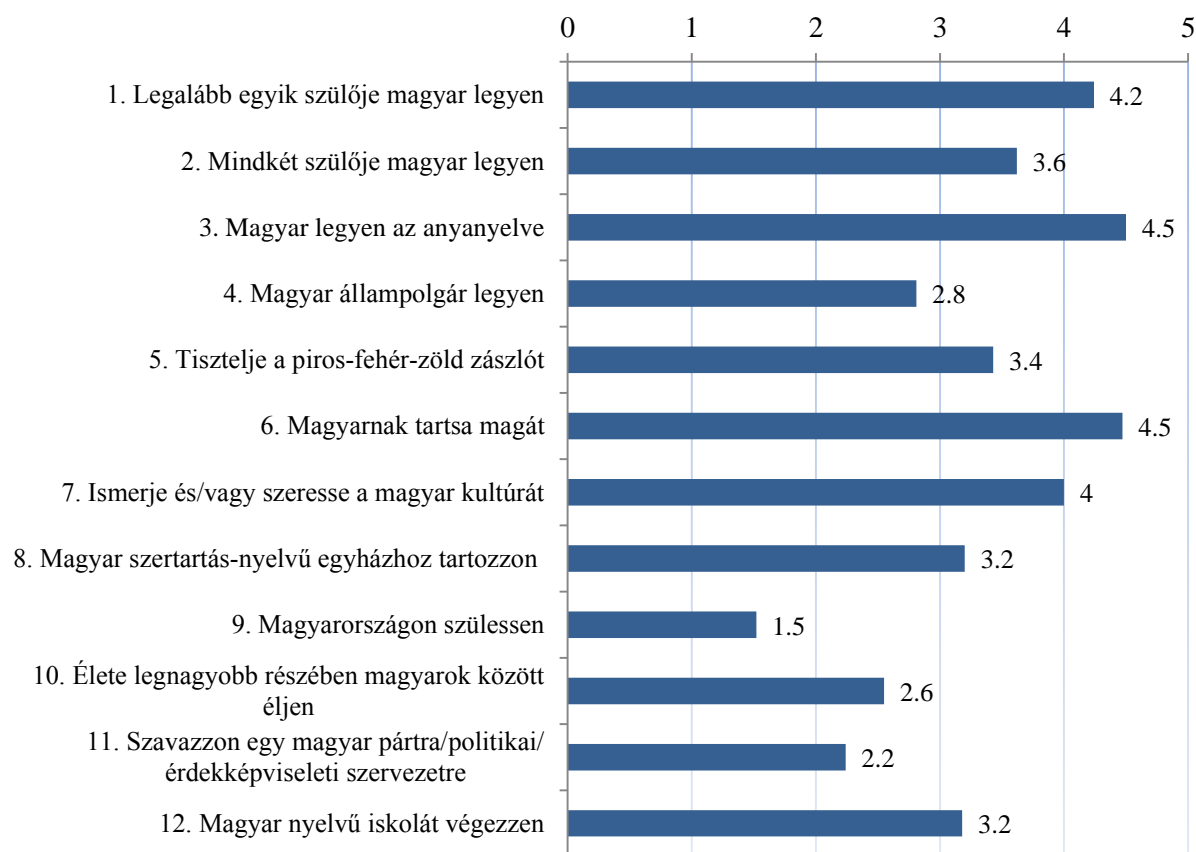
„Az, hogy magyarnak születtem...”	Egyáltalán nem ért egyet	Többnyire nem ért egyet	Egyet is ért, meg nem is	Többnyire egyetért	Teljesen egyetért	Összesen
Büszkeséggel tölt el	2,4	1,4	12,1	24,0	60,1	100
Előnyt jelent	5,8	12,7	42,8	23,9	14,8	100
Szégyennel tölt el	91,0	5,3	2,4	0,5	0,8	100
Hátrányt jelent	36,8	23,1	31,4	7,6	1,1	100
Politikai kihívás	30,0	15,7	19,1	18,6	6,5	100

4.5 táblázat: A magyarságtudattal kapcsolatos érzelmek megoszlása az apa iskolázottsága szerint (százalékos megoszlás, N=733)

„Az, hogy magyarnak születtem büszkeséggel tölt el.”	Apa iskolázottsága				Összesen
	Általános vagy kevesebb	Szakiskola	Középiskola	Felsőfokú	
Egyáltalán nem ért egyet	–	1,5	2,6	2,8	2,4
Többnyire nem ért egyet	–	0,7	2,3	1,0	1,4
Egyet is ért, meg nem is	13,3	8,0	9,8	16,4	12,2
Többnyire egyetért	20,0	23,4	24,1	24,8	24,2
Teljesen egyetért	66,7	66,4	61,2	55,0	59,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A magyarsághoz tartozás kritériumait vizsgálva megfigyelhetjük, hogy a szubjektív önbesorolás és a kultúrnemzeti azonosulás kritériumai az elsődlegesek az 1-től 5-ig terjedő skálán: a „magyarnak tartsa magát” 4,5, a magyar anyanyelv 4,5, a magyar kultúra ismerete és szeretete 4-es átlaggal szerepel, minden más válaszlehetőség átlaga alacsonyabb. Elég jelentős súlyú (4,2) a részleges magyar eredet kritériuma is, vagyis hogy az egyik szülő magyar legyen (4.2-es ábra).

4.2 ábra: Identitáskritériumok a kolozsvári hallgatók körében (átlagértékek, 1 – egyáltalán nem fontos, 5 – nagyon fontos, N=730)

A magyarságtudat jellegének vizsgálatához megkérdeztük, hogy mi határozza meg leginkább a nemzeti hovatartozásodat. A válaszadók háromnegyede az anyanyelvet, a kultúrát jelölte meg, 21 százalék választhatónak, a saját döntésének tartja és csupán 2,2 százalék tartja relevánsnak az állampolgárságot a nemzeti hovatartozás kérdésében (4.6-os táblázat). Iskolázottság szerint nincsenek jelentős eltérések. Régiók szerint pedig megfigyelhető, hogy a szórványmagyarságot tömörítő Dél-Erdély és Bánság régióiból származók messze átlag fölötti arányban (39,3%) mondták, hogy magyarságuk saját döntésükön múlik (4.7-es táblázat).

4.6 táblázat: A nemzeti hovatartozás meghatározó tényezői (N=717)

Válaszok	Válaszok száma	Százalékban
Állampolgárság (olyan a nemzetisége, amilyen az állama)	16	2,2
Anyanyelv és kultúra (amilyen az anyanyelve-kultúrája, olyan a nemzetisége)	546	76,1
Saját döntés (függetlenül anyanyelvétől, kultúrájától, állampolgárságától)	155	21,6
Összesen	717	100,0
Nem válaszolt	29	–
Összesen	746	–

4.7 táblázat: A nemzeti hovatartozás meghatározó tényezői régiók szerint (százalékos megoszlás, N=718)

A nemzeti hovatartozást meghatározó tényezők	Régió: állandó lakhely					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bánság	Egyéb	
Állampolgárság (olyan a nemzetisége, amilyen az állama)	2,5	1,5	2,0	–	6,7	2,2
Anyanyelv és kultúra (amilyen az anyanyelve-kultúrája, olyan a nemzetisége)	78,5	76,6	73,0	60,7	73,3	76,2
Saját döntés (függetlenül anyanyelvétől, kultúrájától, állampolgárságától)	19,0	21,9	25,0	39,3	20,0	21,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kérdés így hangzott: Mi határozza meg leginkább a nemzeti hovatartozásodat?

1.4.2 Hazafogalom- és szülőföld-konstrukciók

A diákok haza- és szülőföld-konstrukcióit nyílt kérdéssel vizsgáltuk, és utólag kódoltuk. A válaszadók többsége Erdélyt tekinti szülőföldjének (52,5%). További 15,5 százalék azt a települést, ahol született vagy ahol él, és további 15 százalék egy kisrégiót – mint Székelyföld, Kalotaszeg vagy a Partium – tekinti szülőföldjének (4.8-as táblázat).

4.8 táblázat: Szülőföld-konstrukciók és meghatározások (N=737)

	Válaszok száma	Százalékban
Romániát	98	13,2
Erdélyt	386	52,5
Magyarországot, a történelmi Magyarországot	19	2,5
A települést, ahol születettél, ahol élsz	114	15,5
Egy régiót, térséget (Székelyföld, Kalotaszeg)	109	14,9
Egyéb	10	1,4
Összesen	737	100
Hiányzó válaszok	9	–

A kérdés így hangzott: Mit tekintesz szülőföldednek?

A válaszadók többsége - 56 százalékos arányban - Erdélyt tekinti hazájának, és csupán 10 százalék nevezte meg Romániát. Magyarországot (4,8%) és a történelmi Magyarországot (5,4%) külön-külön még jóval kevesebben érzik hazájuknak (lásd 4.9-es táblázat). Ez egyébként újszerű eredmény! A korábbi, a teljes erdélyi magyar népesség körében nem mutattak ki hasonló arányokat.

Régiók szerint szignifikáns eltérések vannak, főleg abból a szempontból, hogy a Székelyföldről származóknak mintegy 11,5 százaléka a régiót jelölte hazájaként. Az Észak-Erdélyiek átlag feletti arányban (66,7%) Erdélyt jelölték meg, míg a Dél-Erdélyiek és Bánságban élők több mint 20 százaléka a települést (a születési és lakóhelyet) jelölték meg hazájukként. (4.10-es táblázat).

4.9 táblázat: Hazafogalom-konstrukciók és megfogalmazások (N=735)

Hazafogalmak	Válaszok száma	Százalékban
Romániát	76	10,3
Erdélyt	414	56,4
Magyarországot	35	4,8
Történelmi Magyarországot	40	5,4
Települést (születési és lakóhely)	81	11,1
Egy régiót, térséget (Székelyföld, Kalotaszeg)	66	9,0
Egyéb	23	3,0
Összesen	735	100,0
Hiányzó válaszok	11	–

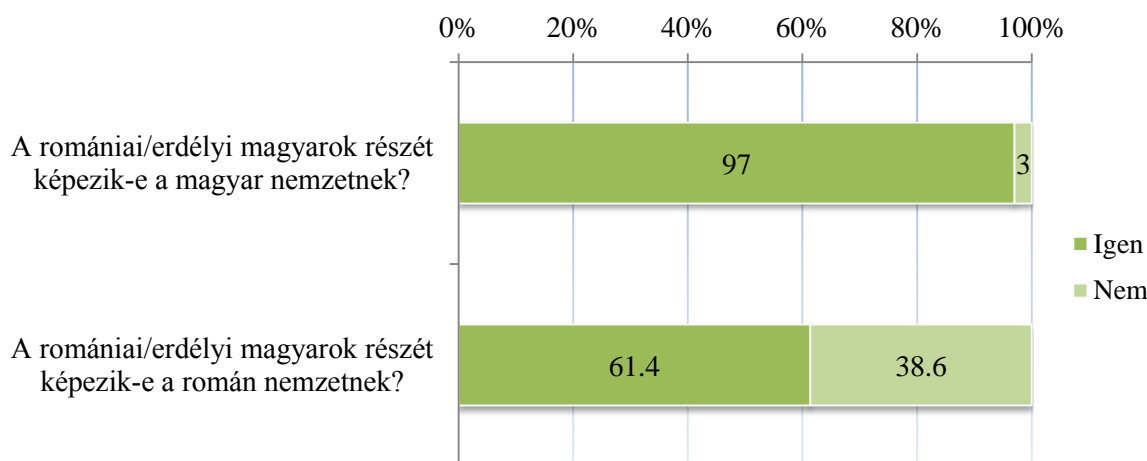
4.10 táblázat: Hazafogalom-konstrukciók régiók szerint (százalékos megoszlás, N=715)

	Régió: állandó lakhely					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bánság	Egyéb	
Romániát	6,7	7,1	23,0	13,8	–	10,2
Erdélyt	55,6	66,7	49,3	55,2	50,0	56,3
Magyarországot	3,7	4,3	5,4	–	37,6	4,8
Történelmi Magyarországot	7,2	3,5	2,7	3,4	6,2	5,4
Települést (születési és lakóhely)	11,5	7,8	12,2	20,7	6,2	11,2
Egy régiót, térséget (Székelyföld, Kalotaszeg)	11,5	7,1	5,4	6,9	–	9,0
Egyéb	3,8	3,5	2,0	–	–	3,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kérdés így hangzott: Mit tekintesz hazádnak?

A kolozsvári diákok a magyar nemzet egységét és a romániai magyarok magyar, illetve román nemzethez való tartozását némiképp eltérően ítélik meg. Amíg majdnem az összes válaszadó (97%) a magyar nemzet részének tekinti az erdélyi magyarokat, addig a román nemzet részének csak 61,4 százaléka, hasonlóan a 2007-es és 2010-es erdélyi magyar össznépszerűségi vizsgálatok eredményeihez (VERES 2008; VERES–PAPP 2012) (lásd 4.3-as ábra).

4.3 ábra: Az egyetemi hallgatók nemzetfelfogása (százalékos megoszlás, N=717)

A kérdés így hangzott: Szerinted a romániai/erdélyi magyarok részét képezik-e a magyar/román nemzetnek?

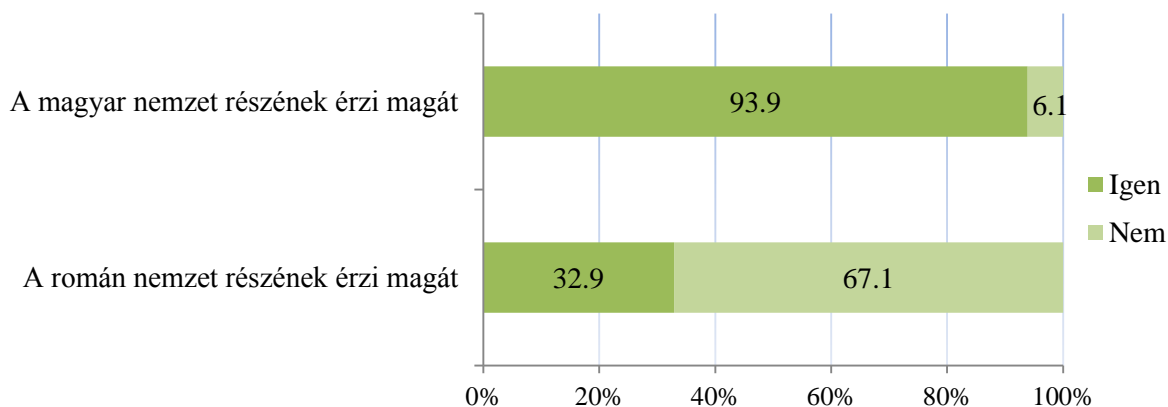
4.11 táblázat: Az egyetemi hallgatók nemzetfelfogása régiók szerint (százalékos megoszlás, N=693)

	Régió (állandó lakhely)					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bácság	Egyéb	
Igen	58,0	65,4	66,2	68,0	57,1	61,4
Nem	42,0	34,6	33,8	32,0	42,9	38,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kérdés így hangzott: Szerinted a romániai/erdélyi magyarok részét képezik-e a román nemzetnek?

A vizsgálat során a válaszadók körében arra is rákérdeztünk, hogy személy szerint a magyar vagy a román nemzet tagjának érzi-e magát. A magyar alternatívára igennel válaszolók aránya 94 százalék (4.4-es ábra). A román nemzet részének viszont szignifikánsan kevesebben (33%) tartják magukat. Látható tehát, hogy az erdélyi magyarok román nemzetbeli „kollektív tagságát” többen elfogadják, mint ahogy azt egyénileg, személyesen érzik.

4.4 ábra: Személyes nemzetfelfogás (százalékos megoszlás, N=719)

A kérdés így hangzott: Te személy szerint a magyar/román nemzet részének érzed magad?

4.12 táblázat: Személyes nemzetfelfogás régiók szerint (százalékos megoszlás, N=693)

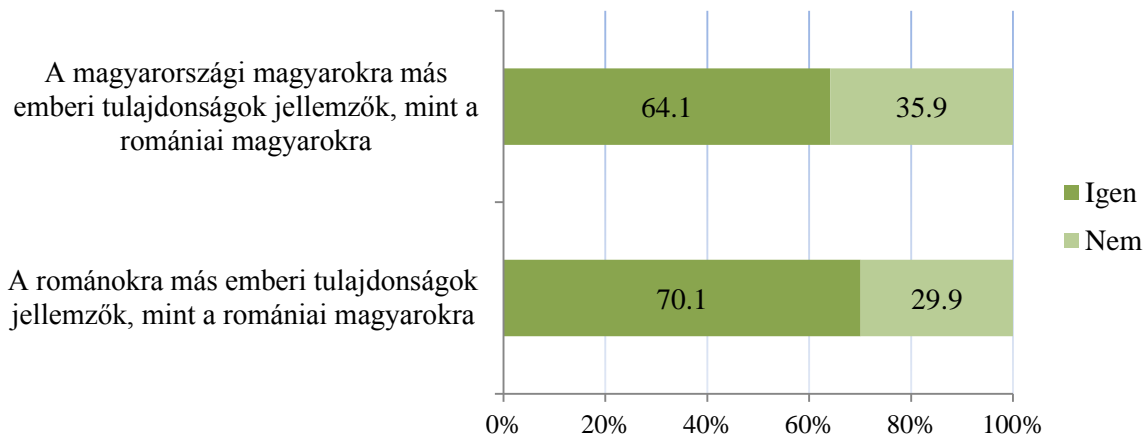
Te személy szerint a román nemzet részének érzed magad?	Régió (állandó lakhely)					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bácság	Egyéb	
Igen	27,6	44,3	38,6	32,0	14,3	32,9
Nem	72,4	55,7	61,4	68,0	85,7	67,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kérdés így hangzott: Te személy szerint a román nemzet részének érzed magad?

A nemzeti identitás fontos dimenziója a nemzeti attitűdök, csoportok közötti viszonyok percepciója. A kolozsvári diákokat megkérdeztük arról is, hogy szerintük a magyarországi magyarokra, illetve a románokra más emberi tulajdonságok jellemzők-e, mint a romániai magyarokra. A válaszadók között mindkét esetben

az igennel válaszolók voltak többségben, az erdélyi magyarokat 64, a románokat 70 százalékuk látja eltérő tulajdonságúaknak a saját közösségüknél (lásd 4.5-ös ábra).

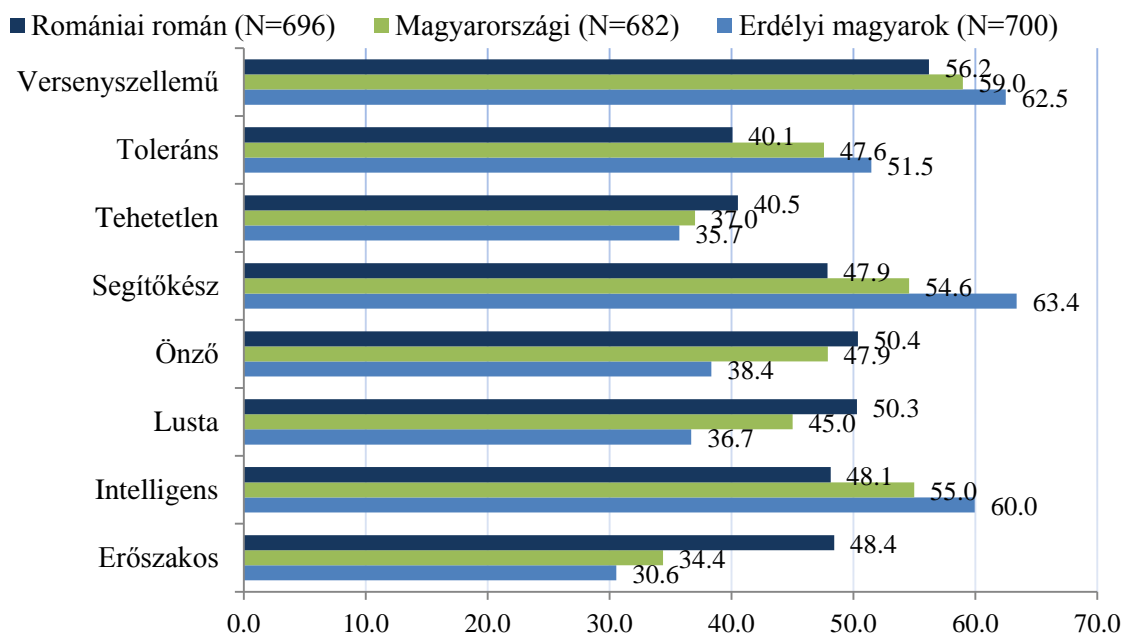
4.5 ábra: A magyarországi és romániai magyarok megítélése (százalékos megoszlás, N=708)

A kérdés így hangzott: Szerinted a magyarországi magyarokra/románokra más emberi tulajdonságok jellemzők, mint a romániai magyarokra?

A nemzeti csoportok jellegzetességeinek megrajzolásához megkérdeztük, hogy az erdélyi magyarok, a magyarországi magyarok és a románok esetében hány százalék jellemezhető azzal a négy pozitív és négy negatív tulajdonsággal, amelyeket a csoportok leírásának vizsgálatokor szokás használni. A válaszok alapján megfigyelhetjük, hogy a három nemzeti közösség elkülöníthető aszerint, hogy a „saját csoportnak” a legnagyobb százalékban tulajdonítottak pozitív tulajdonságokat. Ezt követik a magyarországi magyarok, majd a románok, míg a negatív tulajdonságok esetében a sorrend fordított (lásd 4.6–7-es ábrák).

4.6 ábra: A romániai-erdélyi magyarok (N=700), a magyarországi magyarok (N=682) és a romániai románok (N=696) tulajdonságjegyei (százalékos megoszlás)

A nemzettudat és a kisebbségi helyzet fontos meghatározója, hogy a közösség tagjait érte-e hátrányos megkülönböztetés a nemzetisége vagy más csoport-hovatartozása miatt. A válaszok alapján megfigyelhetjük, hogy a fiatalok többségét (46,1%) ritkán, 10,3 százalékukat gyakran, 2 százalékukat pedig nagyon gyakran ért hátrányos megkülönböztetés a nemzetisége miatt. Más okból a fiatalok nagy többségét nem érte hátrányos megkülönböztetés, a legnagyobb arányban még azt említették, hogy az anyagi helyzetük miatt ritkán, de érte őket hátrányos megkülönböztetés (34,3 százalék, lásd 4.13-es táblázat). Az egyetemistákat megkérdeztük arról is, hogy mikor érte őket hátrányos megkülönböztetés. A legtöbb válasz szerint ez 2013–15 között történt, tehát amióta egyetemi hallgatók.

4.13 táblázat: Hátrányos megkülönböztetés kisebbségi helyzetben (százalékos megoszlás, N=722)

	Soha	Ritkán	Gyakran	Nagyon gyakran	Összesen
1. Nemzetiségi hovatartozásod miatt	41,6	46,1	10,3	2,0	100,0
2. Anyagi helyzeted miatt	58,4	34,3	6,4	0,9	100,0
3. A vidék miatt, ahonnan származol	65,9	26,3	7,1	0,7	100,0
4. Politikai nézeteid miatt	72,3	20,3	5,2	2,2	100,0
5. Nemed miatt	78,4	16,7	4,4	0,5	100,0
6. Szexuális irányultságod miatt	97,3	2,2	0,4	0,1	100,0
7. Egyéb miatt	91,3	3,7	2,2	2,8	100,0

A kisebbségi helyzet egy másik sajátossága, hogy az egyéneknek egyeztetniük kell tudatukban a kultúrnemzeti kisebbségi identitást a többségi állampolgársággal, így erről szintén megkérdeztük a hallgatókat. A válaszok alapján a diákok 38,4 százalékának nincs ezzel semmi problémája. Fontos megjegyezni, hogy ez az arány jóval kevesebb, mint egy korábbi vizsgálatban kapott eredmény, ahol a teljes népesség körében kérdeztük ugyanezt. Ott ugyanerre a kérdésre a válaszadók 50 százaléka válaszolt hasonlóan (Veres 2012). A válaszadók legnagyobb csoportja (40%) szerint néha felmerül bennük egy-két ellentmondó érzés ezzel kapcsolatban, de általában nem jelent problémát. A válaszadók egy kisebb csoportjának, 16 százalékának elég gyakran problémát jelent, de a környezetével nincs gondja emiatt. A diákok további 5 százalékának nemcsak problémája van ezzel, hanem a környezetében is vannak személyek, akik ugyancsak gondot okoznak nekik. Szignifikáns különbségeket figyelhetünk meg az állandó lakhely régiója szerint. A székelyföldi egyetemisták számára gyakrabban jelent gondot a magyarságuk és a román állampolgárságuk összeegyeztetése. Egynegyedük szerint elég gyakran problémát okoz számukra, míg Észak-Erdélyben vagy a Partiumban csak feleannyian érzik problémának (lásd 4.14-es táblázat).

4.14 táblázat: „Kisebbségi problématerkép”, válaszok régiók szerint (százalékos megoszlás, N=712)

	Régió: állandó lakhely					Összes
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély	Egyéb	
Nincs semmi problémám, jól tudom egyeztetni	30,8	48,9	42,5	55,2	77,8	38,4
Néha felmerül bennem egy-két ellentmondásos érzés, de általában nem probléma	41,1	36,2	41,8	44,8	11,1	40,1
Elég gyakran probléma számomra, de a környezetemmel nincs gondom	20,6	10,6	12,3	–	11,1	16,0
Elég gyakran probléma számomra, és a környezetemben is vannak személyek, akik ugyancsak gondot okoznak nekem emiatt	6,7	4,3	2,7	–	–	5,0
Gyakran problémázok ezen, és másokkal is összetűzésbe kerülök emiatt	0,8	–	0,7	–	–	0,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kérdés így hangzott: Mennyire jelent problémát számodra az, hogy magyar nemzetiségűként román állampolgár vagy, mennyire sikerült egyeztetni ezeket?

1.4.3 A román–magyar viszony

A nemzeti tudatot jelentős mértékben meghatározza a saját csoport és a többség közötti viszony. A többség–kisebbség közötti viszony percepciója országos és helyi vonatkozásban eltérő. Az országos szintet inkább ideológiai és politikai tényezők határozzák meg, a helyi szinten viszont nagyobb szerepe van az interperszonális kapcsolatoknak és a személyes észlelésnek. A diákok többsége szerint (56,7%) a román–magyar viszony országos szinten konfliktusokkal terhelt (4.15-ös táblázat), ez az arány sokkal magasabb, mint 2010-ben a teljes népesség körében mért 26 százalék (Veres 2012). Régiók szerint szignifikáns eltérések vannak: míg a székelyföldi diákok 65 százaléka, addig az észak-erdélyiek „csak” 46,7 százaléka látja konfliktusosnak az országok közti román–magyar viszonyt (4.16-es táblázat).

4.15 táblázat: A román–magyar kapcsolatok érzékelése 2015-ben (százalékos megoszlás, N=699)

Románok és magyarok közötti viszony országos szinten	Válaszok száma	Teljes megoszlás	Százalékban*
Konfliktusokkal terhelt	423	56,7	60,5
Együttműködés jellemzi	64	8,6	9,2
Közömbösség jellemzi	212	28,4	30,3
Összesen	699	93,7	100,0
Nem tudja, nem válaszol	47	6,3	
Összesen	746	100,0	

A kérdés így hangzott: Szerinted ma Romániában hogyan jellemezhető a románok és a magyarok közötti viszony országos szinten?

4.16 táblázat: A román–magyar kapcsolatok érzékelése régióként 2015-ben (százalékos megoszlás, N=698)

A román–magyar viszonyok országos szinten	Régió: állandó lakhely					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bánság	Egyéb	
Konfliktusokkal terhelt	65,4	46,7	62,2	59,3	40,0	60,3
Együttműködés jellemzi	7,6	13,3	10,5	3,7	13,3	9,3
Közömbösség jellemzi	27,0	40,0	27,3	37,0	46,7	30,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kérdés így hangzott: Szerinted ma Romániában hogyan jellemezhető a románok és a magyarok közötti viszony országos szinten?

A kolozsvári román–magyar viszonyt a diákok teljesen másképp látják, mint az országos szintűt. Itt csupán 22 százalékuk mondta, hogy konfliktusokkal terhelt, 33 százalékuk szerint együttműködés, 44,9 százalék szerint pedig közömbösség jellemzi a román–magyar viszonyt Kolozsváron (4.17-es táblázat). Régióként itt is nagyok az eltérések, az észak-erdélyi, valamint a dél-erdélyi és a bánsági szórványvidékről jött diákok 42-44 százaléka látja úgy, hogy együttműködés jellemzi a viszonyt, míg a székelyeknek, a partiumiaknak csak 29-30 százaléka (4.18-as táblázat).

4.17 táblázat: A román–magyar kapcsolatok érzékelése Kolozsváron 2015-ben (N=693)

A román–magyar viszony Kolozsváron	Válaszok száma	Százalékban
Konfliktusokkal terhelt	153	22,1
Együttműködés jellemzi	229	33,0
Közömbösség jellemzi	311	44,9
Összesen	693	100,0
Nem tudja, nem válaszol	53	
Összesen	746	

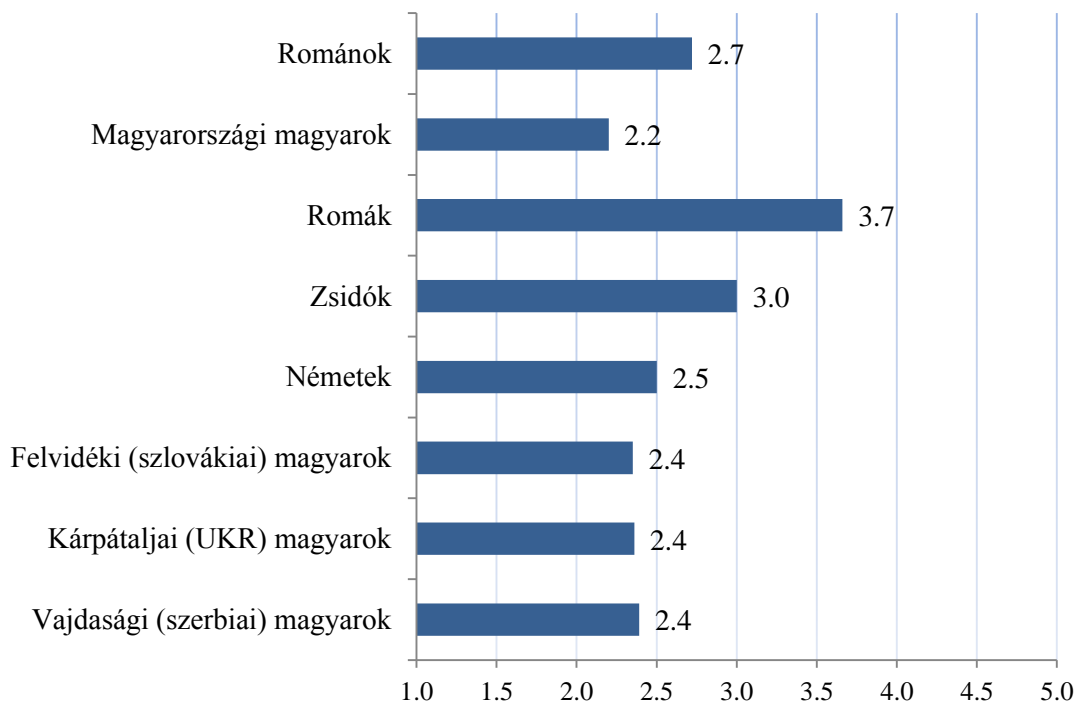
A kérdés így hangzott: Szerinted ma hogyan jellemezhető a románok és a magyarok közötti viszony itt, Kolozsváron, ahol most élsz?

4.18 táblázat: A román–magyar kapcsolatok érzékelése Kolozsváron 2015-ben, régiók szerint (százalékos megoszlás, N=694)

A román–magyar viszony Kolozsváron	Régió: állandó lakhely					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél Erdély és Bánság	Egyéb	
Konfliktusokkal terhelt	23,0	15,7	25,9	19,2	33,3	22,2
Együttműködés jellemzi	29,1	44,3	30,2	42,3	33,3	33,0
Közömbösség jellemzi	47,9	40,0	43,9	38,5	33,3	44,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A nemzeti tudat fontos összetevői a különböző társadalmi csoportokkal szembeni attitűdök. A kolozsvári magyar diákok magukhoz legközelebb a magyarországi magyarokat érzik, ezt követik a más országok kisebbségi magyarjai, majd a románok. A románokat érzik maguktól a legtávolabb, 1-től 5-ig terjedő skálán 3,7-es átlaggal (4.7-es ábra). Régiók szerint megfigyelhetjük, hogy a székelyföldi diákok kisebb arányban látják rokonszenvesnek a románokat a többi régióból származó diákokhoz képest (4.19-es táblázat).

4.7 ábra: Magyarok és más etnikumok megítélése (N=724)

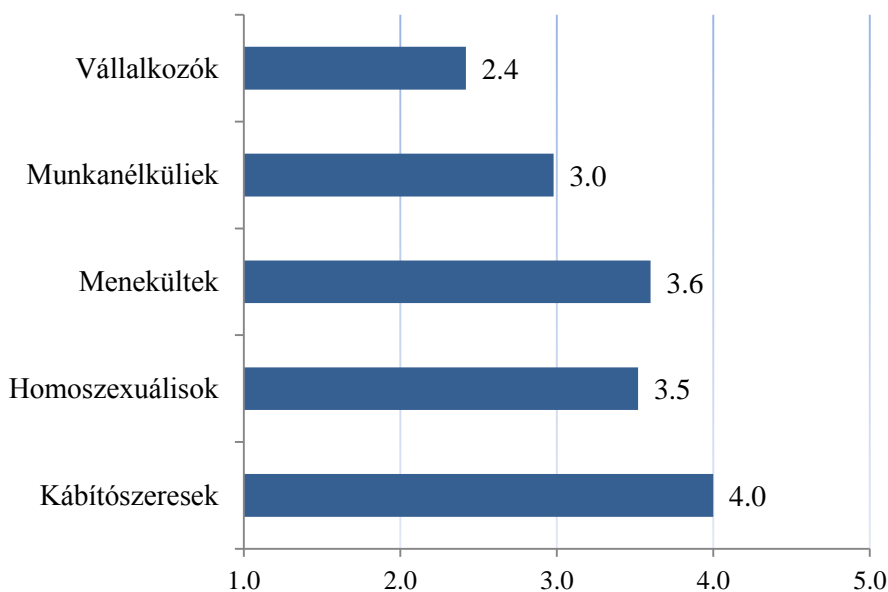
A kérdés így hangzott: *Hogyan viszonyulsz a következő etnikai csoportokhoz? Kérlek, válaszolj egy 1-5-ig terjedő skálán az alábbiak szerint: 1–nagyon rokonszenves, 2–inkább rokonszenves, 3–közömbös, 4–inkább ellenszenves, 5–nagyon ellenszenves.*

4.19 táblázat: A románság megítélése a kolozsvári hallgatók körében, régiók szerint (százalékban, N=724)

Románok	Régió: állandó lakhely					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bánság	Egyéb	
Nagyon rokonszenves (1)	3,8	14,2	8,3	3,5	7,1	6,8
Inkább rokonszenves	24,5	30,5	33,3	44,8	14,3	28,0
Közömbös	56,3	48,9	47,3	44,8	78,6	53,0
Inkább ellenszenves	13,6	5,7	9,7	6,9		10,8
Nagyon ellenszenves (5)	1,8	0,7	1,4			1,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A más társadalmi csoportokhoz való viszonyt illetően megállapítható, hogy a menekültek vagy a homoszexuálisok elutasítási szintje a romákét közelíti, 3,5-3,6-os átlagokkal, a kábítószerezők elutasítása a legnagyobb, 4-es átlaggal (4.8-as ábra).

4.8 ábra: Más társadalmi csoportokhoz való viszonyulás: (N=719)

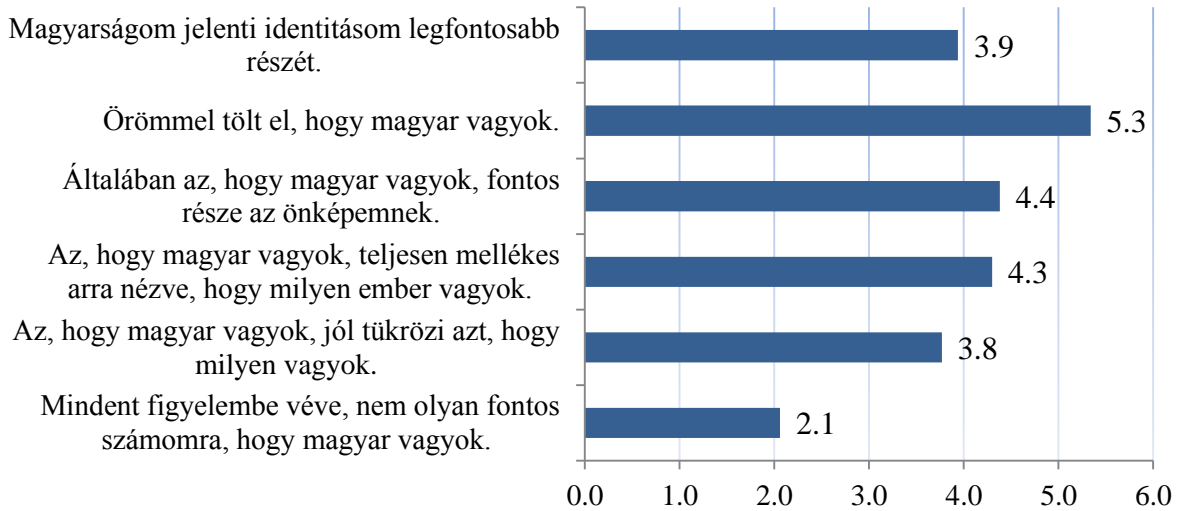

A kérdés így hangzott: *Hogyan viszonyulsz a következő társadalmi csoportokhoz? Kérlek, válaszolj egy 1-5-ig terjedő skálán az alábbiak szerint: 1–nagyon rokonszenves, 2–inkább rokonszenves, 3–közömbös, 4–inkább ellenszenves, 5–nagyon ellenszenves.*

A magyarság megélését néhány kérdéssel vizsgáltuk, amelyekkel az egyetértés mértékét 1-től 7-ig terjedő skálán mértük. A következő három válaszlehetőség kapott átlagosan 4 fölötti átlagot: örömmel tölti el az, hogy magyar (5,3); „általában az, hogy magyar vagyok, fontos része az önképemnek” (4,4); „az, hogy magyar vagyok, teljesen mellékes arra nézve, hogy milyen vagyok” (4,3); valamint „magyarságom jelenti identitásom legfontosabb részét” (3,9). A válaszok alapján

tehát elmondható, hogy a magyarság megélése pozitív tartalmú, ez a legjellemzőbb, viszonylag fontos eleme az identitásuknak, de a válaszadók egy részének egyéni önképét ez nem határozza meg markánsan (lásd 4.9-es ábra és 4.20-as táblázat).

4.9 ábra: A magyarság megélése és megítélése (N=727)

A kérdés így hangzott: Milyen mértékben értesz egyet az alábbi, magyarokra vonatkozó kijelentésekkel?
(1 – egyáltalán nem, 7 – teljesen egyetértek)

4.20 táblázat: A magyarság megélése és megítélése, válaszok régiók szerint (N=727)

Milyen mértékben értesz egyet?	Állandó lakhely (régió)					
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bánság	Egyéb	
Mindent figyelembe véve, nem olyan fontos számomra, hogy magyar vagyok	1,96	2,3	2,04	2,57	1,59	2,06
Az, hogy magyar vagyok, jól tükrözi azt, hogy milyen vagyok	3,75	3,81	3,8	3,9	3,28	3,77
Az, hogy magyar vagyok, teljesen mellékes arra nézve, hogy milyen ember vagyok	4,27	4,2	4,43	4,4	4,66	4,3
Általában az, hogy magyar vagyok, fontos része az önképemnek	4,4	4,57	4,12	4,56	4,18	4,38
Örömmel tölt el, hogy magyar vagyok	5,41	5,16	5,27	5,69	5,22	5,34
Magyarságom jelenti identitásom legfontosabb részét	3,97	3,92	3,95	3,56	3,84	3,94

A kérdés így hangzott: Milyen mértékben értesz egyet a következő, magyarokra vonatkozó kijelentésekkel?
(1 – egyáltalán nem, 7 – teljesen egyetértek)

1.4.4 Magyarországához való viszony

A Magyarországához való viszony is az erdélyi fiatalok nemzeti identitásának egyik meghatározó eleme. A nemzeti viszonyrendszerben új elem az igényelhető külhoni magyar állampolgárság. A válaszadók 65 százaléka igényelte már a magyar állampolgárságot. Régióként jelentős eltérések vannak, a székelyföldiek igényeltek a legnagyobb arányban állampolgárságot (4.21-es és 4.22-es táblázatok).

4.21 táblázat: Magyar állampolgárság igénylése (N=705)

Igényeltél magyar állampolgárságot?	Válaszok száma	Százalék	Érvényes százalékban
Igen	491	65,9	69,7
Nem	214	28,7	30,3
Összesen	705	94,6	100
Hiányzó válaszok	41	5,4	
Összesen	746	100,0	

4.22 táblázat: Magyar állampolgárság igénylése régióként (N=705)

Igényeltél magyar állampolgárságot?	Régió: állandó lakhely					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bánság	Egyéb	
Igen	74,9	69,1	58,9	61,5	54,5	69,7
Nem	25,1	30,9	41,1	38,5	45,5	30,3
Összesen	100	100	100	100	100	100

Megvizsgáltuk, hogy mit jelent azok számára a magyar állampolgárság, akik megigényelték. A válaszadók többnyire (80%) úgy vélik, hogy erősíti a Magyarországához való tartozást. Kisebb részük (64%) úgy látja, hogy kifejezi a Magyarországához való kötődést, és végül 61,2 százalék szerint „egy papír, egy igazolás arról, hogy magyar”. A legnagyobb arányban a praktikus funkcióival értettek egyet, 90,6 százalék szerint „jó, ha külföldön magyarként kezelik”, és 88 százalékuk szerint pedig ez „egy lehetőség arra, hogy könnyebben utazzak külföldre” (4.23-as táblázat).

4.23 táblázat: A magyar állampolgárság intézményének megítélése (N=508)

	Egyáltalán nem ért egyet	Többnyire nem ért egyet	Többnyire egyetért	Teljesen egyetért	Összesen
A magyarsághoz való tartozásomat erősíti	6,3	12,5	37,9	43,3	100
Magyarországhoz való kötődésemet fejezi ki	14,8	21	42	22,2	100
Egy papír, „igazolás” arról, hogy magyar vagyok	15,7	23,1	35,8	25,4	100
Egy lehetőség arra, hogy könnyebben utazzak külföldre	4,8	7,2	40,4	47,6	100
Jó, ha külföldön magyarként kezelnek	2,5	6,9	32,6	58	100

A kérdés így hangzott: Milyen mértékben fejezi ki számodra a magyar állampolgárság a következőket?

4.24 táblázat: A magyarországi parlamenti választásokon való részvételi szándék (N=497)

	Válaszok száma	Százalékban
Igen	276	55,5
Nem	221	44,5
Összesen	497	100,0
Nem tudja	38	
Nem válaszol	3	
Hiányzó válaszok*	208	
Összesen	249	

A kérdés így hangzott: Mit gondolsz, részt veszel-e a legközelebbi magyarországi parlamenti választásokon?

A választásokon való részvételt illetően 497 érvényes választ kaptunk, 38-an nem tudják, hárman elutasították a válaszadást. Az érvényes válaszolók 56 százaléka részt venne a legközelebbi magyarországi parlamenti választásokon, 44 százalék pedig nem menne el szavazni. Régióként kisebb eltérések vannak, de a székelyföldi és a partiumi diákok 56-57 százaléka részt venne, míg a másik két régióból ennél kevesebben mennének el (4.24-es és 4.25-ös táblázat).

Azok közül, akik úgy vélik, nem vennének részt a választásokon, a legtöbben (43%) nem érzik úgy, hogy bele kellene szólniuk a magyarországi politikába. Kisebb arányban ugyan, de a többi válaszban is arra utalnak, hogy mivel nem élnek Magyarországon, vagy nem adóznak ott, ezért nem érzik úgy, hogy Magyarországon kellene szavazniuk – vagy egész egyszerűen nem tartják fontosnak –, illetve mások egyébként sem szoktak szavazni (lásd 4.26-os táblázat).

4.25 táblázat: Választási részvételi szándék – 2018, régióként (százalékban, N=492)

Részvételi szándék a legközelebbi magyarországi parlamenti választásokon	Régió: állandó lakhely					Összesen
	Székelyföld	Észak-Erdély	Partium	Dél-Erdély és Bánság	Egyéb	
Igen	57,4	48,9	56,0	53,3	60,0	55,4
Nem	42,6	51,1	42,9	46,7	40,0	44,4
Nem válaszol	–	–	1,1	–	–	0,2
Összesen	100	100	100	100	100	100

A kérdés így hangzott: *Hogy gondolod, részt veszel-e a legközelebbi magyarországi parlamenti választásokon?*

4.26 táblázat: A választási részvétel elutasításának okai (százalékban, N=252)

	Válaszok száma	Százalékban
Nem tudom, melyik pártra szavazzak	28	11,1
Nem érzem úgy, hogy bele kellene szóljak a magyarországi politikába	109	43,3
Mivel nem adózom ott, nem tartom tisztességesnek	30	11,9
Mivel nem élek ott, nem tartom fontosnak	44	17,5
Nem szoktam szavazni általában	29	11,5
Egyéb érv	12	4,7
Összesen	252	100,0

A kérdés így hangzott: *Miért nem veszel részt a magyarországi választásokon?*

A kérdezett magyar hallgatók Magyarország-kötődése, az anyaországhoz való érzelmi hozzáállása 44 százalékuk szerint szubjektív érzés: „Kötődöm érzelmileg Magyarországhoz, de nem követem, hogy mi történik ott.” Egy kisebb részük (31%) számára erősebb kötődést jelent: „Magyarország számomra anyaország, érdekel, követem, ami ott történik.” A válaszadók további 20 százaléka ennél gyengébb kötésre utaló válaszokat adott (lásd 4.27-es táblázat). A családi háttér szerinti elemzés azt mutatja, hogy minél magasabb az iskolázottsági háttér, annál nagyobb a kritikus viszonyulást mutatók aránya (4.28-as táblázat). A fiatalok 70-80 százalékának vannak rokonai vagy baráti kapcsolatai Magyarországon, és nagy többségük tartja is a kapcsolatot a „kintiekkel”. A diákok 42 százaléka kollegiális kapcsolatokat is épített a magyarországiakkal (4.29-es táblázat).

4.27 táblázat: Magyarországhoz való kötődés százalékban, (N=719)

Indoklások	Válaszok száma	Százalékban
Magyarország számomra anyaország, érdekel, követem, ami ott történik	224	31,2
Kötődöm érzelmileg Magyarországhoz, de nem követem, hogy mi történik ott	315	43,9
Egy ország, ahol magyarul beszélnek, de ennél nem több	143	19,9
Egy ország a többi között	32	4,4
Számomra nem szimpatikus ország	5	0,6
Összesen	719	100
Nem tudja	3	
Nem válaszol	24	
Összesen	746	

A kérdés így hangzott: *Mit jelent számodra Magyarország?*

4.28 táblázat: Magyarországhoz való kötődés az anya iskolai végzettsége szerint (N=719)

Magyarország jelentése számodra	Anya iskolázottsága				Összesen
	Általános vagy kevesebb	Szakiskola	Középiskola	Felsőfokú	
Magyarország számomra anyaország, érdekel, követem, ami ott történik	46,7%	35,0%	29,2%	31,8%	31,5%
Kötődöm érzelmileg Magyarországhoz, de nem követem, hogy mi történik ott	46,7%	51,2%	47,7%	38,8%	43,7%
Egy ország, ahol magyarul beszélnek, de ennél nem több		11,3%	20,5%	22,2%	19,8%
Egy ország a többi között	6,6%	2,5%	2,6%	5,7%	4,3%
Számomra nem szimpatikus ország				1,5%	0,7%
Összesen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

A kérdés így hangzott: Mit jelent számodra Magyarország?

4.29 táblázat: A Magyarországi kapcsolatok típusai és jellege (N=723, százalékos megoszlás)

Kapcsolat típusa	Van-e kapcsolat?		Még tartjátok-e a kapcsolatot?	
	Van	Nincs	Igen	Nem
Rokonok	72,2	27,8	85,5	14,5
Barátok	83,2	16,8	85,1	14,9
Munkatárs-üzlettárs	8,7	91,3	24,2	75,8
Diák-kolléga	42,3	57,7	62,2	37,8
Párkapcsolat, partner (házastárs)	9,2	90,8	13,6	86,4

A kérdés így hangzott: Van-e magyarországi kapcsolatod a felsorolt esetekben?

A kolozsvári magyar egyetemi hallgatók magyar nemzeti identitása erősen kultúrnemzeti jellegű. Egyrészt az egységes magyar nemzeteszme hangsúlyosan jelen van identitásukban, még hangsúlyosabban, mint az össznépeesség körében (VERES 2012). A magyarság erős pozitív érzésekkel (büszkeséggel) társul, de a magasabb iskolázottságú szülői háttérrel rendelkezők körében csökken a teljesen pozitív megéléssel teljesen azonosulók aránya.

Másrészt régióként jelentős kötődéskülönbségeket figyelhetünk meg a nemzeti identitás terén, és ezáltal erőteljes hangsúlyeltolódást is érzékelhetünk az Erdély különböző részeiből érkező egyetemi hallgatók körében. Az Észak- és Dél-Erdélyből, valamint a Partiumból érkező fiatalok nagy többsége elsősorban *erdélyi-magyarnak*, illetve *erdélyinek* érzi magát, a Székelyföldről

érkezők több mint egynegyede elsősorban *székelynek* érzi magát, a többiek megosztva, elsősorban ugyancsak *erdélyi magyarnak* és *erdélyinek* tartják magukat.

A hazafogalmak közül a korábbi vizsgálatoknál hangsúlyosabban kiemelkedik Erdély, és viszonylag kis arányban jelenik meg Románia, még ritkábban Magyarország vagy a történelmi Magyarország. A román–magyar viszonyt országos szinten a magyar diákok 60 százalékos többsége konfliktusosnak látja, de Kolozsvárra vonatkozóan ezt egynegyedes kisebbség állítja. A románokkal szembeni társadalmi távolságot átlagosan kissé nagyobbak érzik, mint a többi magyar kisebbség, illetve a magyarországiak esetében. Ez a románokkal szembeni távolságarány néhány éve az össznépszerűség esetében még közelebb állt a magyarországiakkal szembeni átlagértékhez.

A diákok magyarságtudatának fontos tényezője a Magyarországhoz való viszony. *A korábbi évek össznépszerűségi vizsgálataiban nagyobb távolság volt tapasztalható Magyarországgal szemben, mint amekkorát e hallgatói vizsgálat eredményei mutatnak.* Az erdélyi magyar hallgatók mintegy 30 százalékanak erősebb a kötődése, tehát anyaországnak tekinti, míg a válaszadók modális többségét jelentő kisebbség fele gyengébb, de még mindig pozitív jellegű kötődést mutat. A válaszadók maradékanak, közel egynegyedének gyenge, illetve semleges a viszonyulása Magyarországhoz. *Ezzel szemben a kolozsvári magyar egyetemista fiatalok csaknem 70 százalékos többsége igényelte a külhoni magyar állampolgárságot, ez javarészüik számára mind érzelmi, mind pragmatikus célokat is szolgált.* Többségük részben vagy teljesen egyetért azzal, hogy ez erősíti a magyarsághoz való kötődésüket, ezzel együtt nagy részük azt is elismerte, hogy a magyar útlevél a külföldi utazásukat is megkönnyíti.